

تجلی اسماء و صفات الهی

در دیوان سنایی غزنوی

مؤلفان:

دکتر حمید ثنائی

(مدرس دانشگاه فرهنگیان اهواز)

دکتر شهین قاسمی

(عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز)

شماره کتابشناسی ۱۰۳۶۰۱

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

هولز: خیابان نادری شرقی، نبش خیابان کرمی خراط ۳۲۱۹۲.۲ - ۳۲۲.۲۸.۲ - ۹۱۶۱۱۸۵۱۱۸.

فهرست

۵	 مقدمه
۷	 فصل اول: احوال و آثار سنایی غزنوی
۹	 احوال و آثار سنایی غزنوی
۱۰	 نام و کنیه سنایی
۱۱	 سال و محل تولد
۱۲	 زمینه‌های تاریخی و سیاسی
۱۲	 زندگی سنایی
۱۴	 مذهب سنایی
۱۵	 وفات حکیم سنایی
۱۶	 حیات ادبی سنایی غزنوی
۱۸	 کارنامه‌ی شاعری سنایی
۲۵	 فصل دوم: تبیین مفاهیم نظری
۲۷	 اسم و صفت
۲۹	 اسم و صفت در قرآن مجید
۳۱	 چگونگی کاربرد اسم در قرآن
۳۲	 تفاوت اسم و صفت
۳۳	 اقسام صفات الهی
۳۵	 صفات ذاتی و فعلی
۳۵	 صفات نفس و صفات اضافی
۳۷	 مفهوم اسماء الحسنی
۴۰	 اسماء سبعه
۴۱	 فهرست اسماء الحسنی و برابر نهاد فارسی
۴۵	 توقیفیت اسماء الهی
۴۵	 منظور از توقیفیت اسماء الهی چیست؟
۴۹	 توقیفیت اسماء و صفات از دیدگاه عارفان

۵۰	اسم اعظم و حقیقت آن
۵۵	بسم الله الرحمن الرحيم
۵۸	لفظ جلاله ی الله

۶۳	فصل سوم: شرح تجلی اسماء و صفات الهی در اشعار سنایی
----	--

۳۳۱	فصل چهارم: خلاصه کتاب در یک نگاه
-----	----------------------------------

۳۳۳	خلاصه کتاب در یک نگاه
-----	-----------------------

۳۳۵	فهرست اسماء و صفات الهی
-----	-------------------------

۳۳۹	فهرست الفبایی اشعار
-----	---------------------

۳۴۷	منابع و آخذ
-----	-------------

شعر فارسی گنجینه‌ای گرانبها از معارف و حقایق و دقائق فرهنگ اسلامی است که بخش عمده‌ای از درون مایه‌هایش در قرآن کریم، احادیث، ادعیه و گفتار امامان معصوم و عالمان دین ریشه دارد. اسم و صفت الهی یکی از مفاهیم پرکاربرد شعر فارسی محسوب می‌شود؛ چه شعر غیر عرفانی که همواره با نام و یاد حضرت احدیث شروع می‌شود و چه شاعران عارف و عارفان شاعر که سراسر سروده‌هایشان مزین و متبرک به نام‌ها و صفات نیکوی باری تعالی است. از این رو، اسماء و صفات الهی از اصطلاحات و مفاهیم پرکاربرد شعر فارسی محسوب می‌شود.

حکیم سنایی زرنوی اول کسی است که تصوّف را به شعر و شاعری روشناس کرده است. قبل از او در تصوّف رباعیات چندی از ابوسعید ابوالخیر وجود داشت، ولی آن مخصوص بود به جوش و جذبات عشق، نه بیان سنایی، ملّقه به تصوّف و اسرار و مراحل عرفان (نعمانی، ۱۳۶۳/۱۷۱). سنایی زرنوی اولین شاعر عارفی است که با تأسی به کتاب خدا و روایات و ادعیه، توانست تحولی شگرف در شعر فارسی پدید آورد، بخش عمده‌ای از شعر فارسی را در خدمت عرفان و تصوّف در آورد. به همین سبب او را بنیانگذار شعر عرفانی فارسی می‌خوانند.

سنایی جدا از منظومه‌های مستقلی که در رباعیات تعلیمی و عرفانی سروده، در دیوان اشعار نیز از طرح مضامین و اصطلاحات توحیدی و عرفانی غافل نمانده است. در این میان، اسماء و صفات الهی از اصطلاحات پرکاربرد شعر سنایی محسوب می‌شوند، به گونه‌ای که معناساختی شعر سنایی بدون تبیین و تحقیق دقیق اسماء متبرکه ناقص به نظر می‌رسد. چرا که درک و دریافت کامل و دقیق شعرش، منوط به تحقیقی مبسوط در این زمینه است. با یا آوردن این نکته که تاکنون هیچ تحقیق مستقلی در این زمینه صورت نگرفته است، ضرورت نگارش نوشتاری از این دست آشکار می‌شود.

کتاب حاضر بر آن است تا جنبه‌های ظهور و التزام اسماء و صفات متبرکه را، در آینه شعر و هنر سنایی به تماشا بگذارد. عرفا معتقدند شناخت اسماء و صفات الهی به نیت شناخت خدا، شروع معرفت سالک است و به دنبال آن عمل به محتوا و معنای اسماء و صفات است و بر این اساس میان اسم و صفت تفاوت قائل شده‌اند. صفت خدا؛ یعنی حقایق معقول کمالیه و اسم خداوند یعنی لحاظ کردن ذات با یکی از کمالات. چنان که علم، صفت خداست و عالم، اسم خداست. پس هر حقیقت عقلانی به شرط آن که حکایت از کمال نماید صفت است (آملی،

سنایی از پیشگامان شعر عرفانی است که شعر فارسی را با آموزه‌های عرفانی درآمیخت و در این راه بسیاری از حقایق و معارف عرفانی را وارد شعر فارسی نمود. در یکی از تعاریف متعدد عرفان گفته‌اند: عرفان عبارت است از وصول به حق از طریق تمسک و تخلّق به اسماء و صفات او، از مرتبه‌ی طلب تا تخلّق به اسم اعظم تا رسیدن به مظهر اسم الهی (آملی، ۱۳۷۵: ۱۳). در این تعریف محوریت اسماء و صفات الهی در سیر و سلوک عرفانی به خوبی آشکار است و به خوبی نشان می‌دهد که تبیین سیر و سلوک عرفانی و یا بیان معارف و تعالیم عرفانی تا چه اندازه به معرفت اسماء و صفات الهی وابسته است. از همین منظر است که شعر سنایی، آیینه‌سان جمال و جلال الهی را به تصویر می‌کشد و از نام دوست برای رونق بازار عشق مدد می‌جوید.